

sam steunpunt mens en samenleving

SAAMO samen uitsluiting aanpakken

de STEK

Sterke zet voor sociale bescherming

WAT IS
DE STEK?

ZO WERKT
DE STEK

WAAROM
DE STEK?

MEER
WETEN

De STEK, een doeltreffende aanpak voor meer en betere sociale bescherming

Nog te veel mensen blijven verstoken van een menswaardig inkomen en toegang tot de juiste hulp- en dienstverlening. Vanuit de praktijk van Samenlevingsopbouw werd, met de steun van SAM, steunpunt Mens en Samenleving, een model ontwikkeld om die problematiek aan te pakken: **de STEK**

De STEK is **een informele praktijk** zoals een buurthuis, een sociaal restaurant, of een inloopcentrum. Een plek in de nabije omgeving waar mensen makkelijk binnenwandelen en warm onthaald worden.

Iedereen kan er terecht:

- om andere mensen te ontmoeten
- om op een laagdrempelige manier te leren
- om door sociaal werkers naar de juiste diensten verwezen te worden
- om samen na te denken over oplossingen voor knelpunten over sociale bescherming

In het gevarieerd aanbod is er **extra aandacht voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities**, en voor hefbomen die **meer en betere sociale bescherming** voor deze mensen vorm kunnen geven.

Sociaal werkers van verschillende organisaties en disciplines werken er nauw samen: hulpverleners, opbouwwerkers, jeugdwerkers, sociaal-culturele werkers en andere. Ook vrijwilligers leveren een waardevolle bijdrage als bestuurder, lesgever, of barverantwoordelijke. Allemaal belangrijke spelers die elk vanuit hun specifieke rol, en een gelijkwaardige positie, mee het verhaal van de STEK schrijven.

De praktijk van Samenlevingsopbouw die met mensen in kwetsbare posities werkt aan oplossingen voor maatschappelijke problemen, toont dat het model werkt.

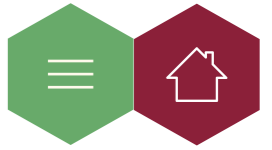
Lees het hele verhaal, laat je inspireren en ga zelf aan de slag!

WAAROM DE STEK?

- Sociale bescherming, een mooi ideaal
- Het probleem van onderbescherming
- Proactief handelen, een omslag in de hulp- en dienstverlening
- De STEK biedt een concrete oplossing
- Een plek voor Sterk Sociaal Werk

Sociale bescherming, een mooi ideaal

Sociale bescherming garandeert het recht op een toereikend inkomen en op kwaliteitsvolle en toegankelijke hulp- en dienstverlening

De Grondwet geeft mensen sociale bescherming. Dit wordt gegarandeerd door het recht op sociale, geneeskundige en juridische bijstand. Iedereen heeft recht op een menswaardig inkomen en iedereen kan een beroep doen op kwaliteitsvolle en toegankelijke hulp- en dienstverlening op alle levensdomeinen. Hierdoor moet iedereen een menswaardig leven kunnen leiden.

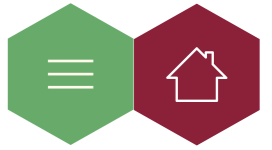
[Download 'Inspiratie voor debat en actie voor meer sociale bescherming'](#)

"Op het einde van de rit zullen we tevreden zijn als alle bezoekers het minimuminkomen hebben, iedereen zijn weg vindt naar de gepaste dienstverlening en de verwijzingen door de diverse diensten correct verlopen."

Karolien Vermeulen – opbouwwerker sociale woonwijk Nieuw Gent

Het probleem van onderbescherming

Onderbescherming is de situatie waarin personen zich bevinden die de rechten en diensten waarop zij aanspraak kunnen maken, niet realiseren

Sociale bescherming is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Door een te complexe regelgeving, slechte ervaringen met instanties, of schaamte doen duizenden mensen hun rechten niet gelden. Dat heet 'onderbescherming'.

Vermaatschappelijking en digitalisering werken onderbescherming in de hand. De overheid vraagt om de zorg-, hulp- en dienstverlening zo veel mogelijk in de samenleving te laten verlopen. Vermaatschappelijking is een mooi ideaal op voorwaarde dat er voldoende nabije professionele ondersteuning is. Maar dat is niet het

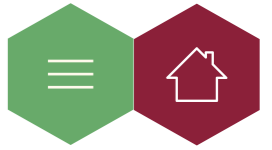
geval. De middelen hiervoor ontbreken waardoor mensen in onderbescherming terecht komen.

De overheid, maar ook diensten zoals de post, ziekenfondsen of de bibliotheek werken steeds minder met fysieke loketten en gecentraliseerd in grotere kernen. Heel veel gaat digitaal. Digitalisering biedt kansen, maar houdt ook risico's in. Niet iedereen heeft een computer of smartphone ter beschikking of kan er goed mee werken. Eenzijdig inzetten op digitale dienstverlening en centralisering leidt tot meer onderbescherming.

"Ook de digitalisering van de dienstverlening en de afbouw van fysieke loketten leggen druk op het buurtwerk. We proberen de vragen van mensen op te vangen met projecten zoals 'Koffie en Formulieren' waarbij vrijwilligers kwetsbare bezoekers helpen met hun administratie. We werken hiervoor samen met CAW Antwerpen. Dit zou aanvullend moeten zijn op de reguliere dienstverlening, maar dreigt meer en meer de enige aanspreekplek te worden."

Marleen Kauwenberghs – gewezen coördinator Buurtwerk Dinamo, Deurne

Proactief handelen, een omslag in de dienstverlening

Het initiatief voor het realiseren van rechten en diensten verschuift van de rechthebbende burger naar de aanbiedende overheid of organisatie

Idealiter is het recht op sociale bescherming een springplank voor mensen in maatschappelijk kwetsbare posities. Maar in de praktijk blijkt het eerder een ontoereikend vangnet. Het OCMW, het CAW, de mutualiteiten, VDAB en andere diensten hebben als opdracht mensen te helpen bij de realisatie van hun sociale grondrechten. De rechthebbenden moeten wel zelf bij hen aankloppen, en dat lukt heel wat mensen niet.

Samenlevingsopbouw ijvert voor een andere manier van dienstverlening: proactief handelen

Proactief handelen betekent dat diensten zelf het initiatief nemen om rechthebbenden te bereiken, te informeren en hulp te bieden. Het initiatief ligt bij de dienstverlener, en die zet de nodige stappen om ervoor te zorgen dat iedereen die recht heeft op zijn diensten, dit recht ook realiseert.

“Rechten worden niet automatisch toegekend. Je moet zelf alles uitzoeken. Dat maakt de drempel voor veel mensen groter. Beter informeren is echt noodzakelijk. Ik ga telkens opnieuw langs met mijn vragen. Dat zijn ze niet gewoon, iemand die mondig is!”

Vrijwilliger bij de Wegwijzers, Ronse

De STEK biedt een concrete oplossing

Een doeltreffende aanpak voor meer en betere sociale bescherming

Samenlevingsopbouw ontwikkelde mee het **Lokaal Proactief Kader** (2014) dat kapstokken biedt voor lokaal proactief handelen in de strijd tegen onderbescherming. Het model de STEK is de concrete uitwerking van de werkplaatse 'geïntegreerde basisvoorziening' uit dit kader.

[De publicatie \(2014\) legt het kader 'Lokaal Proactief Handelen' uit, met links naar het draaiboek, praktijkvoorbeelden en handige instrumenten](#)

Gedurende twee jaar (2017-2019) werden 11 STEK-praktijken van Samenlevingsopbouw ontwikkeld en gevolgd, in Vlaanderen en Brussel. Het onderzoek verzamelde kenmerken, kwaliteiten en resultaten van de werkingen en bracht die in kaart. Dit materiaal leverde de bouwstenen voor het model de STEK.

Het model de STEK

De STEK verwijst naar een veilige en vertrouwde ontmoetingsplaats in de nabije omgeving. Een plek waar mensen makkelijk binnenlopen en waar ze op informele wijze andere mensen ontmoeten en samen dingen doen. Bijvoorbeeld een buurt- of dorpshuis, een sociaal restaurant of een inloopcentrum. Mensen kunnen er leren, onder andere over hun sociale rechten, maar ook over opkomen voor zichzelf. Mensen worden er op weg geholpen naar de juiste hulp- en

Gedurende twee jaar werden deze 11 STEK-praktijken van Samenlevingsopbouw ontwikkeld en onderzocht

- Booms Welkom vzw, ontmoetingsruimte (Boom)
- OnderOns, Vereniging waar armen het woord nemen (Sint-Truiden)
- Buurtwerk Dynamo (Deurne)
- Buurtwerk De Wijk (Antwerpen-Noord)
- Buurtwerk Casablanca (Kessel-Lo)
- Nieuw Gent, ontmoetingsruimte in de sociale woonwijk (Gent)
- De Zoeten Inval, ontmoetingsruimte in de wijk Watersportbaan (Gent)
- De Palaver, ontmoetingsruimte (Denderleeuw)
- Voyaach, basiswerking voor mensen in een precare verblijfssituatie (Brussel)
- De Kom-Af, inloophuis (Roeselare)
- Den Botaniek, basiswerking (Ronse)

dienstverlening, en uitgenodigd om mee na te denken over een kwaliteitsvol aanbod. In de STEK werken sociaal werkers van verschillende organisaties en onderscheiden disciplines nauw samen: hulpverleners, opbouwwerkers, jeugdwerkers, sociaal-culturele werkers en andere.

De STEK verhoogt voor meer mensen de kans om hun rechten op kwaliteitsvolle hulp- en dienstverlening en voldoende inkomen te laten gelden. Samen met de sociaal werkers in de STEK gaan bezoekers aan de slag

met ideeën over oplossingen die de dienstverlening kunnen verbeteren. Bijvoorbeeld: rechten zoveel mogelijk automatisch toekennen, drempels wegwerken voor een toegankelijke hulp- en dienstverlening, of ondersteunen van informele netwerken. Ze ondernemen actie en gaan in overleg met politici en bevoegde instanties over structurele veranderingen voor meer sociale bescherming die ook lotgenoten ten goede komen. Op die manier is de STEK een broedplaats voor sterkere sociale bescherming.

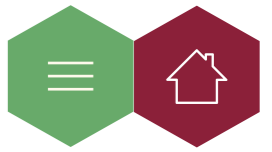

[Bekijk 'De kracht van verbinding'](#)

"In Denderleeuw beschikken we over een nieuwe ontmoetingsruimte, 'De Palaver'. Samenlevingsopbouw, Uit De Marge en gemeentediensten zorgen voor een mooi aanbod. De vrijwilligers van Rap-Op-Stap helpen mensen bij het plannen van een daguitstap of een vakantie. Op woensdag is er Samenspel. Terwijl de kinderen spelen, gaan we met de ouders in gesprek over welke problemen ze ervaren en welke oplossingen ze zien voor het gebrek aan sociale bescherming. We werken met de bezoekers aan structurele oplossingen en gaan de dialoog aan met het beleid."

Bjorn Meyers – opbouwwerker De Palaver, Denderleeuw

Een plek voor Sterk Sociaal Werk

In de STEK werken sociaal werkers van verschillende disciplines nauw samen: hulpverleners, sociaal-cultureel werkers, jeugdwerkers, opbouwwerkers en andere. Zij volgen de krachtlijnen van Sterk Sociaal Werk, zoals bepaald op de Sociaal Werkconferentie in 2018.

Krachtlijnen van Sterk Sociaal Werk

Verbindend werken

Sociaal werkers verbinden mensen met elkaar, met hun buurt, en met maatschappelijke instituties zoals bijvoorbeeld scholen. Deze aanpak maakt mensen sterker als individu, als groep, en om problemen collectief aan te pakken.

Laagdrempelig en nabij werken

Sociaal werkers zijn aanwezig in de leefwereld van kwetsbare mensen. In de thuis-situatie, in buurtwerk, lokale dienstencentra, of in verenigingen waar armen het woord nemen zijn zij nabij en zoeken ze naar verbinding. De 'agenda' wordt altijd samen met de betrokkenen bepaald.

Politisierend werken

Sociaal werkers zorgen er mee voor dat mensen gebruik kunnen maken van hun sociale rechten en voordelen. Zij kaarten structurele factoren aan die tot sociale onrechtvaardigheid leiden. Samen met de betrokkenen zoeken ze naar oplossingen en brengen die tot bij het beleid.

Generalistisch werken

Sociaal werkers plaatsen mensen in hun bredere context en hebben oog voor alle levensdomeinen. Door generalistisch te werken zijn sociaal werkers bruggenbouwers, kruispuntwerkers.

Procesmatig werken

Sociaal werkers stemmen hun handelen voortdurend af op de concrete situatie en gebeurtenissen in het proces dat ze met mensen lopen. De uitkomst ligt niet vooraf vast. Ze benutten de ervaringskennis van de betrokkenen. Inspraak en participatie staan altijd centraal.

[Download het rapport Sterk Sociaal Werk](#)

“Sociaal werk is een praktijk-gebaseerd beroep en een academische discipline die sociale verandering en ontwikkeling, sociale cohesie, empowerment en bevrijding van mensen bevordert. Randvoorwaarden van sociale rechtvaardigheid, mensenrechten, collectieve verantwoordelijkheid en respect voor diversiteit staan centraal in sociaal werk. Onderbouwd door sociaalwerktheorieën, sociale wetenschappen, menswetenschappen en inheemse en lokale vormen van kennis, engageert sociaal werk mensen en structuren om levensuitdagingen en problemen aan te pakken en welzijn te bevorderen.”

(uit: Sterk Sociaal Werk – eindrapport Sociaal Werkconferentie 2018)

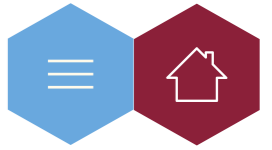

WAT IS DE STEK?

- Visie en analyse
- Mensen versterken en structurele verandering
- Ontmoeten, leren, politiseren, verwijzen
- Toegankelijk, samenwerken, participatie, autonomie

Visie en analyse

De STEK is altijd een samenwerking tussen organisaties. Het model vertrekt van een gedeelde visie op sociale bescherming en onderbescherming, en een goede analyse van de lokale context. De visie en analyse vormen de basis voor het realiseren van twee doelstellingen die onlosmakelijk met mekaar verbonden zijn: **mensen versterken** en **structurele verandering**.

Een gedeelde visie

De strijd tegen onderbescherming is nooit neutraal. Het is essentieel dat partners in de STEK een gedeelde visie op sociale bescherming ontwikkelen. Deze visie is onderhandeld en dynamisch. Ze wordt gevoed vanuit praktijk, onderzoek en debat.

De lokale context in beeld

Wat is het werkingsgebied van de STEK? Wie woont binnen dat gebied? Welke organisaties zijn er actief? Welke voorzieningen zijn er? Wie zijn de doelgroepen? Op welke problemen botsen deze mensen op vlak van sociale bescherming?

Methodes die kunnen helpen om een goede analyse te maken en de lokale context in beeld te brengen zijn de PSP-analyse en de Gebiedsanalyse.

De Probleem-, Situatie- en Positie-analyse (PSP-analyse) geeft een beeld van de aard van een probleem, de context en de verschillende betrokkenen. De resultaten van de PSP-analyse bieden een goed vertrekpunt om de volgende stappen in het proces te plannen.

De Gebiedsanalyse bekijkt een werkingsgebied vanuit verschillende invalshoeken: demografisch, historisch, economisch, sociaal-cultureel, en fysiek-ruimtelijk. De methode brengt het gebied in kaart en heeft daarbij oog voor de manier waarop individuele, sociale en ruimtelijke dimensies zich onderling tot elkaar verhouden. De resultaten van de gebiedsanalyse helpen om tot een probleemstelling te komen en prioriteiten te bepalen.

Een doelstelling van de STEK is het **zelfsturend vermogen** van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities vergroten. Dat betekent dat mensen weer greep krijgen op hun eigen leven en niet louter moeten ondergaan. Op die manier kunnen ze zelf een rol opnemen in de verbetering van hun situatie.

“Ik kom hier nu twee jaar. In het begin af en toe, nu elke namiddag dat het open is. Ik praat met andere bezoekers. Dat doet me goed. Ik weet niet wat ik zonder De Kom-Af zou moeten.”

Annya – bezoeker De Kom-Af, Roeselare

Zelfvertrouwen

Schijnbaar eenvoudige activiteiten, zoals in groep een maaltijd klaarmaken, hebben een grote impact. Bij dit soort activiteiten ligt de nadruk op het versterken van de **veerkrachtige binnenkant**. Mensen voelen zich weer goed in hun vel, krijgen een positiever zelfbeeld, gaan weer in zichzelf geloven en in hun plaats in de samenleving.

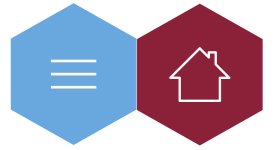
Inzicht

De STEK brengt bezoekers inzicht bij over sociale bescherming en verbindt die met hun leefsituatie. Daarbij gaat het niet alleen over kennis van de regelgeving en het hulp- en dienstverleningsaanbod. Mensen krijgen ook inzicht in ‘de gaten in het net’ van de sociale bescherming, en in situaties van sociale uitsluiting en maatschappelijke ongelijkheid. Dit alles scherpt het **kritisch bewustzijn** aan.

Participatie

Participatie is de motor van dit groeiproces. De STEK ondersteunt mensen om deel te nemen aan allerlei laagdrempelige activiteiten. Maar het stimuleert mensen ook om te getuigen tijdens overleg met politici en om mee na te denken over beleidsaanbevelingen. Op die manier werkt de STEK aan de **maatschappelijke- en beleidsparticipatie** van haar bezoekers.

Oplossingen voor meer sociale bescherming

In de STEK werken bezoekers en sociaal werkers actief aan structurele veranderingen voor een betere sociale bescherming. Dat zijn oplossingen voor gemeenschappelijke problemen van de direct betrokken groep bezoekers en voor lotgenoten in gelijkaardige situaties. Het gaat om afdwingbare veranderingen met een langetermijneffect.

De STEK werkt aan meer sociale bescherming door innovatieve modellen te ontwikkelen.

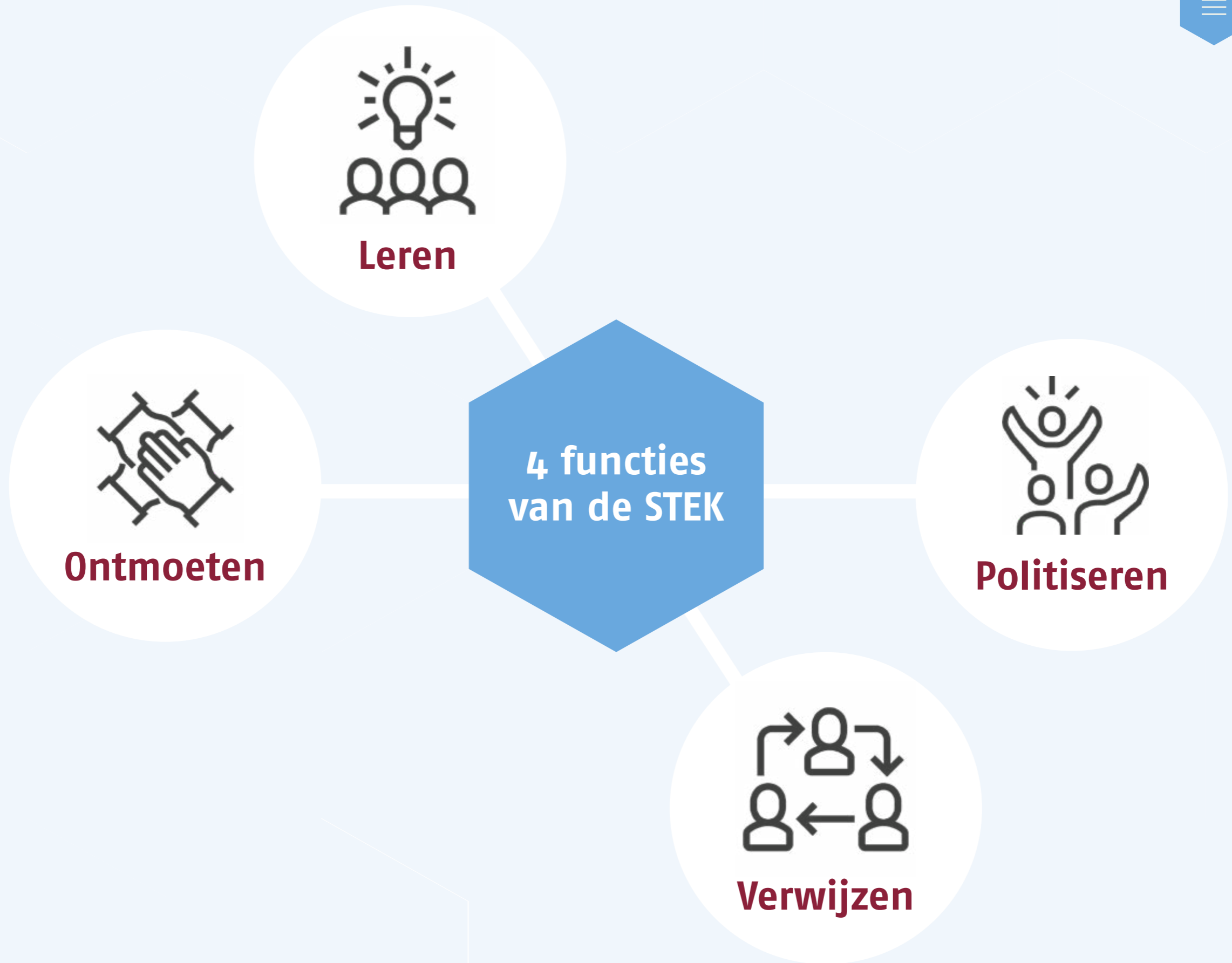
Bij het beleid, zowel lokaal als bovenlokaal, wordt geijverd voor een aangepaste regelgeving die tot betere sociale bescherming leidt. Bijvoorbeeld: de automatische rechtentoe-kenning, proactieve dienstverlening, en minimumuitkeringen boven de armoedegrens.

In de STEK komen mensen uit alle bevolkingslagen over de vloer. Het is de uitgelezen plaats om de beeldvorming over maatschappelijk kwetsbare groepen bij te stellen. Zo werkt de STEK ook aan het draagvlak voor meer sociale bescherming.

“Voyaach heeft me op politiek vlak de ogen geopend. Ik ben hier binnen gekomen met vragen over mijn individuele situatie, maar heb gezien dat we hier voor een collectief probleem staan. Ik ben niet de enige die vastloopt in te complexe procedures voor mijn medische kaart. Ik ben niet de enige die op zijn werk wordt uitgebuit. Om dat te veranderen moeten we ons organiseren. We doen dat ook. We hebben een collectief opgericht en zijn met de directeur van Actiris – de Brusselse arbeidsbemiddelingsdienst – gaan praten. We hebben hem onze situatie uitgelegd. Het resultaat is dat hij wil bekijken of mensen die niet over verblijfspapieren beschikken bij Actiris kunnen deelnemen aan een opleiding voor knelpuntberoepen.”

Charaf – vrijwilliger bij Voyaach, Brussel

Ontmoeten

Sociaal werkers zorgen voor de juiste setting en geven mensen een duwtje in de rug

De STEK zet in op **sterke sociale netwerken**. In de STEK leren bezoekers nieuwe mensen kennen. Zo verruimen ze hun netwerk en staan ze sterker om zelf hun weg te vinden en hun problemen aan te pakken. Een sterker sociaal netwerk vergroot de individuele mogelijkheden voor informele hulp en de gezamenlijke belangenbehartiging voor meer en betere sociale bescherming. Het helpt mensen om hun rechten te doen gelden.

Ontmoeten gaat niet altijd vanzelf. Soms hebben mensen een duwtje in de rug nodig. Sociaal werkers creëren een setting waarin mensen elkaar kunnen leren kennen, ook mensen met wie men op het eerste gezicht weinig gemeen heeft.

5 vuistregels voor ONTMOETEN in de STEK >

1. De STEK realiseert haar aanbod in één of meerdere herkenbare, vertrouwde en bereikbare plekken.
2. De sociaal werkers tewerkgesteld in sterke organisaties garanderen een kwalitatief ontmoetingsaanbod.
3. Het aanbod wordt bekend gemaakt op maat van de bezoekers: mondeling, schriftelijk en digitaal.
4. De kostprijs is geen drempel voor de bezoekers.
5. Er is een divers aanbod waarin elke bezoeker zijn gading vindt.

“Mensen moeten de ruimte hebben om de boel te ondergaan. Anders zitten ze maar thuis. Zo horen ze er op hun manier bij. Ontmoeten is ‘niets moeten’. Het is oké als iemand ervoor kiest om even alleen te zitten, of alleen in de tuin gaat werken.”

Mia Crollet – opbouwwerker Centrum De Wijk, Antwerpen

[Bekijk 'Hemelrijk, Denderleeuw'](#)

Leren

De STEK is een laagdrempelige leeromgeving

De STEK is de ideale omgeving om te **leren zonder aan strakke regels gebonden te zijn**. Bezoekers verwerven er kennis en vaardigheden waardoor ze individueel en collectief beter gewaagd zijn in de strijd voor meer sociale bescherming.

“Wanneer mensen met hun talent aan de slag gaan, herwinnen ze zelfvertrouwen. Op dat ogenblik gaat de rest vaak vanzelf: ze durven eens iets nieuws doen, dat blijkt mee te vallen en voor je het weet zijn ze vertrokken.”

Nathalie Pirenne – opbouwwerker OnderOns, Sint-Truiden

5 vuistregels voor LEREN in de STEK >

1. De STEK is een laagdrempelige leeromgeving.
2. Bezoekers verwerven inzicht, kennis en vaardigheden op hun maat.
3. Bezoekers leren over zichzelf.
4. Hulp- en dienstverleningsorganisaties geven informatie over hun aanbod.
5. In de STEK is leren gratis.

Politiseren

De STEK informeert bezoekers over hun rechten en zwingelt het publieke en politieke debat aan

In de STEK betekent 'politiseren' positie innemen tegen sociale uitsluiting en maatschappelijke achterstelling. Het is denken en handelen vanuit een streven naar een sociaal rechtvaardige en duurzame samenleving. Politiseren betekent ook kwesties van achterstelling en uitsluiting in het publieke debat brengen.

De STEK informeert de bezoekers over hun recht op sociale bescherming

en over mechanismen van sociale uitsluiting en maatschappelijke achterstelling. De bezoekers vergaren kennis over regelgeving, het hulp- en dienstverleningsaanbod, en de gevolgen van het gebrek aan sociale bescherming in hun concrete leefsituatie. Zij worden gestimuleerd om bij beleidsmakers te getuigen over hun ervaringen en om mee te werken aan beleidsaanbevelingen voor betere sociale bescherming.

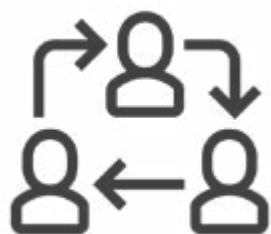
5 vuistregels voor POLITISEREN in de STEK >

1. Sociaal werkers leggen de link met de leefwereld van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities en gaan met hen in gesprek over hun ervaringen met sociale bescherming.
2. Het is de gedeelde verantwoordelijkheid van elke sociaal werker om politiserend aan de slag te gaan en het gebrek aan sociale bescherming aan te kaarten.
3. Bezoekers leren in de STEK sociale bescherming kennen op het vlak van aanbod, achterliggende regelgeving, opinie en onderzoek.
4. Bezoekers van de STEK moeten al hun ervaringen kunnen delen, zonder dat hier financiële of andere gevolgen aan vasthangen.
5. De bezoekers van de STEK worden uitgedaagd om na te denken over oplossingen voor betere sociale bescherming.

“Om een brug te maken met het OCMW, hadden mensen een aantal vragen voorbereid die ze mochten stellen. Daar had ik mij niet aan verwacht. Op zich was ik wel blij om die vragen te horen. Ik heb ook geprobeerd om zoveel als mogelijk uit te leggen waarom we als OCMW bepaalde dingen doen en waarom we bepaalde dingen moeten vragen. Maar ook de beperkingen die wij hebben, dingen die we moeten doen en waarom we bepaalde keuzes gemaakt hebben. Uiteindelijk hebben we dat om de zoveel maanden herhaald. Wij leerden hoeveel negatieve gevoelens en vooroordelen er leven ten aanzien van het OCMW.”

Ans Thewis, coördinator Sociaal Huis, Sint-Truiden

Verwijzen

De STEK brengt mensen bij de juiste hulp- en dienstverlening

De STEK bereikt mensen bij wie ruis zit op de relatie met de individuele hulp- en dienstverlening. Een meerwaarde van de STEK is dat de sociaal werkers elkaars aanbod kennen en naar mekaar kunnen toeleiden op maat van de vragen en noden van de betrokkene. Voorwaarde is dat alle partners proactief en outreachend werken. Op die manier vinden de bezoekers de weg van het ene aanbod naar het andere. Wederkerigheid is belangrijk. Het is niet de bedoeling dat de ene partner louter de toeleider van de ander wordt.

5 vuistregels voor VERWIJZEN in de STEK >

1. In de STEK bouwen hulp- en dienstverleners goede contacten op met de bezoekers.
2. De STEK werkt op basis van vertrouwen. Sociaal werkers en vrijwilligers hebben een open en onbevooroordeelde basishouding, die vertrekt vanuit gelijkwaardigheid.
3. Sociaal werkers en vrijwilligers in de STEK zijn goed op de hoogte van het hulp- en dienstverleningsaanbod om kwalitatief te kunnen verwijzen.
4. De STEK is een veilige plek. De anonimiteit en de privacy van de bezoeker staan te allen tijde voorop, informatie wordt nooit gedeeld.
5. De STEK is geen plek voor hulpverleningstrajecten of voor het bijhouden van hulpverleningsdossiers.

“Ik ben groepswerker van het OCMW. Ik volg geen cliëntendossiers op en ben niet betrokken bij beslissingen. Wel ken ik het aanbod van het OCMW van binnenuit, ik ken er de weg en de regels. Daarom ben ik een vertrouwensfiguur voor de bezoekers. Ik heb geen macht over hun financiële situatie, maar ik weet wel veel dingen waarmee ik hen op weg kan helpen. Als groepswerker zie je de persoon veel meer vanuit zijn ‘krachten’, terwijl je als hulpverlener binnen het OCMW vooral geconfronteerd wordt met de problemen rond een persoon. Dit werpt een ander beeld op de cliënt. In De Kom-Af zie ik diezelfde mensen meedraaien en initiatief nemen. Ik heb een brugfunctie en voel het echt aan als een meerwaarde.”

Lore Louwagie – groepswerker OCMW Roeselare

Samenwerken

Participatie

**4 rand-
voorwaarden
van de STEK**

Toegankelijk

Autonoom

Toegankelijk

Zonder drempels,
en voldoende anoniem

De STEK heeft geen fysieke, financiële of culturele drempels. Iedereen kan er terecht, in eerste instantie de mensen die de betrokken STEK specifiek voor ogen heeft. Het ruim en divers aanbod is gratis of zeer betaalbaar, en op hun noden en wensen afgestemd. De werking is transparant. Het is duidelijk welke organisaties betrokken zijn en wat hun aanbod is.

“Den Botaniek is een groene, openbare ontmoetingsruimte voor de buurt. Het is een sociaal hefboomproject voor de wijk dat inzet op de broodnodige vergroening en open ruimte. Het plein ontsluit de lokalen van de diensten en de bijhorende ateliers. Het plein is de voorkamer voor het gebouw.”

Pieter Vanderhoydonck – architect MurMuur, ontwerpers van het plein bij Den Botaniek, Ronse

Aanbevelingen voor een TOEGANKELIJKE STEK >

1. De locatie van de STEK is afgestemd op de actieradius van de bezoekers. Het is belangrijk dat de STEK op een plek ligt waar mensen vaak voorbij komen en makkelijk binnen en buiten lopen.
2. Toegankelijkheid heeft ook te maken met de mate van anonimiteit en veiligheid. Het gevarieerd aanbod van diverse organisaties zorgt ervoor dat bezoekers anoniem kunnen binnenstappen en dat verlaagt de drempel.

Samenwerken

De STEK is altijd een samenwerkingsverband van organisaties

De strijd voor meer sociale bescherming is een gedeelde verantwoordelijkheid. Daarom is de STEK altijd een samenwerkingsverband. In en rond de STEK werken sociaal werkers van verschillende disciplines samen: hulpverleners, sociaal-cultureel werkers, jeugdwerkers, opbouwwerkers en andere. Ze werken

in organisaties die elk vanuit hun deskundigheid een deel van de verantwoordelijkheid dragen, en een stuk van hun werking op de STEK enten. Elke organisatie heeft de opdracht om haar doelgroep te bereiken en een kwaliteitsvol aanbod te realiseren.

Aanbevelingen voor SAMENWERKEN in de STEK >

1. In de STEK bouwen sociaal werkers een sterke praktijk op en werken ook samen met sociaal werkers buiten de STEK. Essentieel hierbij is een onderlinge vertrouwensrelatie.
2. Er dienen voldoende sociaal werkers en vrijwilligers aanwezig te zijn om de STEK ten volle te laten renderen. De STEK functioneert binnen een complexe omgeving en krijgt moeilijke kwesties voorgeschoteld. Daarom dienen de sociaal werkers over voldoende expertise en middelen te beschikken.

“Wat leeft er in deze buurt? Wat kunnen we zelf aanpakken? Wat kunnen we door te netwerken meer dan alleen? Samen met partners kunnen we tot fundamentele vragen, gedragen beleidssignalen en sterke acties komen.”

Lieve Polfliet – Inhoudelijk directeur
CAW Oost-Brabant

Participatie

Bezoekers zitten mee aan het stuur

Bezoekers worden aangesproken op hun kwaliteiten en talenten. Ze worden maximaal betrokken bij het beleid, de ontwikkeling van het aanbod, en de strategische keuzes van de STEK. De STEK biedt haar bezoekers verschillende mogelijkheden aan om te participeren, en informeert hen actief over de regelgeving en de beslissingsstructuren van de werking.

“Inloophuis De Kom-Af in Roeselare steunt op een nauwe betrokkenheid van haar bezoekers. Zij worden zoveel mogelijk mee op sleeptouw genomen in het uitwerken van nieuwe ideeën, uitpluizen van uitdagingen, ontrafelen van knopen en uitvoeren van plannen.”

Lieze Pareit – opbouwwerker De Kom-Af, Roeselare

Aanbeveling voor PARTICIPATIE in de STEK >

De taken die vrijwilligers en bezoekers vervullen in de STEK dienen duidelijk omschreven te zijn. Hun verwachtingen moeten afgestemd zijn op de verwachtingen van de sociaal werkers. Dit zorgt ervoor dat vrijwilligers en bezoekers zich blijven engageren om te participeren.

Autonomie

**Autonomoos handelen
is efficiënt handelen**

Het partnerschap in de STEK moet zelf kunnen beslissen wat nodig is om de doelstellingen te realiseren. Het belang van mensen in maatschappelijk kwetsbare posities staat daarbij steeds voorop.

Sociaal werkers worden geconfronteerd met diverse en complexe problemen

bij bezoekers. Om met die realiteit om te gaan, moeten de werkers flexibel zijn en autonoom kunnen handelen. Autonoom handelen verwijst naar de mate waarin iemand vrij, onafhankelijk, en discreet zijn of haar job kan uitvoeren binnen de missie en de visie van de organisatie.

Aanbeveling voor AUTONOMIE in de STEK >

Autonomoos handelen is efficiënt handelen. Het stelt sociaal werkers in staat om problemen naar boven te brengen en te zoeken hoe ze concreet met die problemen aan de slag gaan. Ze kunnen problemen, signalen en drempels benoemen en hebben de vrijheid om diensten, organisaties en het beleid erop te wijzen waar deze problemen zich situeren.

“Toen het schepencollege op bezoek kwam in De Zoeten Inval drongen de diensten erop aan om ter voorbereiding de vragen vooraf door te sturen. Dit wrong voor mij met de aanpak op maat van de doelgroep. Het heeft me veel stress gekost om voet bij stuk te houden maar het is gelukt. De mensen zouden het niet pikken, ze zouden zeggen: ‘je bent zoals de diensten’.”

Paula Silva – opbouwwerker De Zoeten Inval, Gent

ZO WERKT DE STEK

Informeel

Open onthaal

Keuzevrijheid van bezoekers

Responsief en nabij

Kennis

Kennis opbouwen over
bezoekers en wijk

Vertrouwen

Vertrouwensrelatie
opbouwen met bezoekers

Sociaal werkers nemen actieve rol op

Generalistisch perspectief

Informereren, ondersteunen en onderhandelen
Breed netwerk van deskundige sociaal werkers

Structureel werken

Collectieve noden, vragen en problemen
Met bezoekers collectieve problemen bespreken
Bezoekers ondersteunen in het werken aan
structurele oplossingen

De STEK, een informele praktijk

De 4 functies (ontmoeten, leren, politiseren, verwijzen) en de 4 randvoorwaarden (toegankelijk, samenwerken, participatie, autonomie) zijn werkzame elementen van het model de STEK. Het samenspel tussen de functies en de randvoorwaarden wordt mogelijk door in te zetten op informaliteit.

In de informele praktijk van de STEK bouwen sociaal werkers vertrouwen en expertise op. Dit vormt de basis voor hun actieve rol in de STEK, namelijk vanuit een generalistisch perspectief inzetten op het versterken van de bezoekers, en inzetten op oplossingen voor een betere sociale bescherming met de bezoekers.

Inzetten op informaliteit

Een informele praktijk is een plaats waar mensen kunnen samenkomen, waar activiteiten worden georganiseerd, waar mensen de keuze hebben om al dan niet in interactie te treden met anderen, en waar mensen niet onder druk staan van wat er zich buiten de organisatie afspeelt (Sennett, 2012).

De informele praktijk van de STEK krijgt vorm door:

- 1. een open onthaal:** mensen kunnen binnenkomen zonder onmiddellijk aangesproken te worden door een sociaal werker. Het is een plaats waar mensen gewoon (zichzelf) kunnen zijn en waar de toegang vrijblijvend is.
- 2. inzetten op de keuzevrijheid van bezoekers:** bezoekers kunnen de stappen zetten die ze nodig hebben om verder te gaan. Sociaal werkers werken dit in de hand door bijvoorbeeld activiteiten te organiseren die aansluiten bij de interesses en talenten van de bezoekers, en door de keuze tot participatie bij de bezoekers te leggen.
- 3. de responsieve en nabije professional:** professionals zijn aanwezig, aanspreekbaar, en handelen responsief als er zich problemen stellen. Tegelijkertijd laten ze veel ruimte voor het eigen initiatief van de bezoekers (Cools & Raeymaeckers, 2017). Het begrip 'professional' verwijst niet alleen naar de sociaal werkers, maar ook naar partners die aanwezig zijn in de STEK.

Vertrouwen en expertise

Sociaal werkers bouwen vanuit de informele praktijk van de STEK kennis op over de bezoekers en het werkingsgebied.

Met de bezoekers kunnen ze een vertrouwensrelatie opbouwen. Deze vertrouwensrelatie verwijst naar een vertrouwen in de kennis en expertise van de sociaal werker en in een bereidheid van bezoekers om zich kwetsbaar op te stellen.

De sociaal werker neemt een actieve rol op

De sociaal werkers creëren samen met bezoekers en vrijwilligers een aanbod. Leidraad hiervoor zijn de functies 'ontmoeten, leren, politiseren, verwijzen' en de randvoorwaarden 'toegankelijk, samenwerken, participatie, autonomie'.

Door het vertrouwen en de expertise kunnen sociaal werkers een actieve rol opnemen. Uit het onderzoek van CRESC blijkt dat bezoekers het een meerwaarde vinden als sociaal werkers deze actieve rol opnemen. Zo verwerven zij meer inzicht in het recht op sociale bescherming. De actieve rol wordt vertaald als 'vanuit een generalistisch perspectief werken aan diverse levensdomeinen' en 'samen met bezoekers structureel werken aan beleid'.

Vanuit een generalistisch perspectief werken aan diverse levensdomeinen

Door de kennis die sociaal werkers opbouwen en het vertrouwen dat ze krijgen van de bezoekers, kunnen de sociaal werkers een generalistisch perspectief ontwikkelen. Dit betekent dat ze een brede kennis hebben van de problemen die zich situeren op de verschillende levensdomeinen van bezoekers. Dit generalistische perspectief is van cruciaal belang om drempels te verlagen in de toegankelijkheid naar het hulp- en dienstverleningsaanbod. Het is belangrijk dat de sociaal werker de bezoeker centraal stelt en de begeleiding afstemt op diens specifieke kenmerken en behoeften.

Samen met bezoekers structureel werken aan beleid

De kennis die sociaal werkers opbouwen over de bezoekers en het werkingsgebied zorgt ervoor dat ze zicht krijgen op collectieve problemen. Hierdoor kunnen ze beleidswerk doen om drempels in de toegankelijkheid naar hulp- en dienstverleningsorganisaties te verlagen. Collectieve problemen worden opgemerkt door noden, vragen en problemen te registreren en door bezoekers samen te brengen in groep om problemen te bespreken. Binnen dit structureel werk is het de taak van de sociaal werkers om bezoekers te sturen en te ondersteunen om in dialoog te treden met het beleid en met hulp- en dienstverleningsorganisaties.

[Download het CRESC-rapport voor achtergrondinformatie](#)

Zelf aan de slag!

3 goeie redenen om te investeren in de STEK

De sociaal werkers in de STEK zorgen ervoor dat mensen in kwetsbare posities bij de juiste instanties en organisaties uitkomen zodat ze hun rechten op kwaliteitsvolle dienstverlening en voldoende inkomen kunnen laten gelden.

In de STEK kunnen bezoekers hun netwerk uitbreiden, en staan ze sterker om zelf hun weg te vinden.

Bezoekers en sociaal werkers gaan aan de slag met ideeën over oplossingen die de hulp- en dienstverlening kunnen verbeteren, ook voor lotgenoten in gelijkaardige situaties. Samen ondernemen ze actie en gaan ze in overleg met politici en bevoegde diensten over structurele veranderingen.

MEER WETEN

Traject de STEK (2017–2019)

Het model de STEK is de concrete uitwerking van de werkpiste 'geïntegreerde basisvoorziening' uit het kader 'Lokaal Proactief Handelen' (2014).

[De publicatie \(2014\) legt het kader 'Lokaal Proactief Handelen' uit, met links naar het draaiboek, praktijkvoorbeelden en handige instrumenten](#)

Gedurende twee jaar werden 11 STEK-praktijken van Samenlevingsopbouw ontwikkeld en onderzocht. Het onderzoek verzamelde kenmerken, kwaliteiten en resultaten van de werkingen en bracht die in kaart. Dit materiaal leverde de bouwstenen voor het model de STEK.

De STEK is een initiatief van Samenlevingsopbouw, ondersteund door SAM, steunpunt Mens en Samenleving, en in samenwerking met CRESC-UA en **Cera**.

Samenlevingsopbouw inspireerde het onderzoek en de methodiekontwikkeling met 11 STEK-praktijken.

SAM vzw begeleidde de praktijkontwikkeling, stond in voor de methodiekbeschrijving en organiseerde de praktijkgroep (opbouwwerkers van de 11 pilootprojecten) en klankbordgroep (middenveldorganisaties, onderzoekers en beleidsmakers).

CRESC-UA tekende voor het wetenschappelijk onderzoek en het rapport 'De STEK, een sterke zet voor sociale bescherming: een evaluatieonderzoek naar werkzame randvoorwaarden'.

11 STEK-praktijken van Samenlevingsopbouw ontwikkeld en onderzocht

- Booms Welkom vzw, ontmoetingsruimte (Boom)
- OnderOns, Vereniging waar armen het woord nemen (Sint-Truiden)
- Buurtwerk Dinamo (Deurne)
- Buurtwerk De Wijk (Antwerpen-Noord)
- Buurtwerk Casablanca (Kessel-Lo)
- Nieuw Gent, ontmoetingsruimte in de sociale woonwijk (Gent)
- De Zoeten Inval, ontmoetingsruimte in de wijk Watersportbaan (Gent)
- De Palaver, ontmoetingsruimte (Denderleeuw)
- Voyaach, basiswerking voor mensen in een precaire verblijfssituatie (Brussel)
- De Kom-Af, inloophuis (Roeselare)
- Den Botaniek, basiswerking (Ronse)

Colofon

De STEK is een initiatief van Samenlevingsopbouw, met de steun van SAM, steunpunt Mens en Samenleving, en in samenwerking met CRESC-UA en Cera.

Deze publicatie werd ontwikkeld vanuit de praktijk van Samenlevingsopbouw, en samengesteld door SAM, steunpunt Mens en Samenleving vzw.

Contact

Steven Rommel – SAM, steunpunt Mens en Samenleving vzw

steven.rommel@samvzw.be

+32 491 344 115

November 2019

Er is ook een Franstalige versie van deze publicatie beschikbaar: ['De Stek/L'APOR, un geste fort pour la protection sociale'](#)

Alle foto's zijn afkomstig van de 8 regionale vzw's Samenlevingsopbouw: Antwerpen provincie, Antwerpen stad, Brussel, Gent, Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen, RIMO Limburg en Riso Vlaams-Brabant

www.saamo.be

www.samvzw.be

SAAMO samen
uitsluiting
aanpakken

sam steunpunt mens
en samenleving